មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

ព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មានស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស

www.cchrcambodia.org
លេខ៨ - ខែមករា ឆ្នាំ២០២០

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា (ម.ស.ម.ក) បានធ្វើការសង្កេតការណ៍សវនាការ ដើម្បីតាមដានសវនាការព្រហ្មទណ្ឌនៅតុលាការកម្ពុជា និងវាយតម្លៃអំពីការអនុវត្តការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌តាមបទដ្ឋានជាតិ និងអន្តរជាតិចាប់ពីឆ្នាំ២០០៩ និងបានសង្កេតសវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍រាជធានីភ្នំពេញចាប់តាំងពីខែមីនា ឆ្នាំ២០១៣។ ព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មាននេះ គឺជាផ្នែកនៃការចេញផ្សាយជាស៊េរី ដែលវិភាគលើរបកគំហើញរបស់យើង។ ព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មាននេះផ្តោតជាពិសេសលើការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។ សាធារណជនអាចស្វែងរកទិន្នន័យដែលបានប្រមូលទាំងអស់នៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យរបស់យើង។

ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសគឺជាសិទ្ធិមូលដ្ឋាន

ទាំងច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិទទួលស្គាល់ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសគឺជាសិទ្ធិមូលដ្ឋាន។ ការអនុវត្តគោលការណ៍នេះមិនត្រឹមតែជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ ដើម្បីធានាសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នោះទេ ប៉ុន្តែក៏ជាឧបករណ៍គ្រឹះដើម្បីជំរុញនូវការជឿជាក់នៅក្នុងនីតិរដ្ឋផងដែរ។ មាត្រា ១១(១) នៃសេចក្តីប្រកាសជាសាកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ("ស.ស.ស.ម") ធានាសិទ្ធិត្រូវបានសន្មតថា ជាជនគ្មានទោសរហូតដល់ពិរុទ្ធភាពត្រូវបានរកឃើញ។ មាត្រា ១៤(២) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដែលកម្ពុជាជារដ្ឋភាគី និងក៏ដូចជា ស.ស.ស.ម ដែរ ដែលត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងច្បាប់ជាតិតាមរយៈរដ្ឋធម្មនុញ្ញចែងថា "ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវបានសន្មតជាមុនថាជាជនគ្មានទោសរហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបានបង្ហាញស្របតាមច្បាប់។ "មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចែងថា "ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។"

> មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
>
> *"ជនជាប់ចោទណាក៏ដោយត្រូវទុកជាមនុស្សឥតទោស ដរាបណាតុលាការមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ។"*
>
> មាត្រា ១៤(២) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ
>
> *"ជនដែលជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានសន្មតជាមុនថាជាជនគ្មានទោស រហូតដល់ពិរុទ្ធភាពរបស់ខ្លួនត្រូវបានកំណត់ស្របតាមច្បាប់។"*

សិទ្ធិនេះត្រូវបានចង្អុលបង្ហាញក្នុងរបៀបផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន។ ឧទាហរណ៍ សិទ្ធិនេះដាក់បន្ទុកលើអយ្យការឲ្យផ្តល់ភស្តុតាងពីបទចោទរបស់ខ្លួន និងធានាថាគ្មានពិរុទ្ធភាពណាមួយអាចត្រូវបានសន្មតទុកជាមុននោះទេ វាលែងតែបទចោទត្រូវបានផ្តល់ភស្តុតាងលើសពីវិមតិសង្ស័យ។[1] សិទ្ធិនេះក៏តម្រូវឲ្យអាជ្ញាធរសាធារណៈទាំងអស់ រួមមាន ព្រះរាជអាជ្ញា នគរបាល និងមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ជៀសវាងធ្វើឲ្យមានផលប៉ះពាល់លើលទ្ធផលនៃការជំនុំជម្រះ តាមរយៈការធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ជាសាធារណៈអំពីពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទ។[2] សិទ្ធិនេះរួមបញ្ចូលទាំងភារកិច្ចដើម្បីធានាថា ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយមិនត្រូវធ្វើឲ្យអន្តរាយដល់ភាពត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌នៃសវនាការព្រហ្មទណ្ឌ តាមរយៈការធ្វើបុរេវិនិច្ឆ័យ ឬឥទ្ធិពលលើលទ្ធផលនៃការជំនុំជម្រះនេះ។ ក្នុងន័យជាក់ស្តែង ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសក៏ការពារសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការក្នុងរូបភាព មានសេចក្តីថ្លៃថ្នូរក្នុងនាមជាពលរដ្ឋធម្មតា និងគ្មានទោសពៃរ៍។ ហេតុដូចនោះ ជនជាប់ចោទពុំត្រូវបានដាក់ខ្នោះ ដាក់ក្នុងទ្រុង ឬតម្រូវឲ្យស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារឡើយ។[3]

ការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង

ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារ

នៅពេលដែលជនជាប់ចោទចូលខ្លួន ក្នុងសវនាការក្នុងសម្លៀកបំពាក់ជាទណ្ឌិត[4] ដែលនេះទាក់ទិននឹងការយល់ឃើញជាមុនថា ជនជាប់ចោទជាអ្នកទោស និងនាំឲ្យជះឥទ្ធិពល (ដោយចេតនា ឬអចេតនា)ដល់ការ វិនិច្ឆ័យរបស់ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំជម្រះ ឬចៅក្រម ហើយអាចប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការនីតិវិធី និងចុងក្រោយបង្អស់គឺលទ្ធផលនៃរឿងក្តី។ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សនៃអង្គការសហប្រជាជាតិបានរកឃើញថា *"ការតម្រូវឲ្យអ្នកជាប់ឃុំបណ្តោះ*

[1] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្ស 'សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ៣២' (២០០៧) UN Doc CCPR/C/GC/32 វាក្យខណ្ឌ ៣០។

[2] ដូចយោងខាងលើ។

[3] ដូចយោងខាងលើ។

[4] នៅក្នុងព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មាននេះ "ទណ្ឌិត"សំដៅដល់ជនទាំងឡាយណា ដែលត្រូវបានតុលាការរកឃើញថាមានពិរុទ្ធភាព និងសេចក្តីសម្រេចបានចូលជាស្ថាពរហើយ បន្ទាប់ពីអស់សិទ្ធិប្តឹងជំទាស់ទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់ហើយ។ "ជនជាប់ចោទ" សំដៅដល់ជនទាំងឡាយណាដែលប្រឈមនឹងបទចោទព្រហ្មទណ្ឌដែលមិនទាន់ទទួលបានសេចក្តីសម្រេចជាស្ថាពរនៅឡើយ ។

CC BY NC SA

អាសន្ន និងទណ្ឌិតត្រូវតែពាក់អាវដែលបង្ហាញពីកន្លែងជាប់ឃុំខ្លួនរបស់ពួកគេបង្ហាញពីការប្រព្រឹត្តដែលប៉ះពាល់ដល់កិត្តិយសរបស់ពួកគេដែរ និងថាការតម្រូវឲ្យពាក់ឯកសណ្ឋានបែបនេះ នៅអំឡុងពេលជំនុំជម្រះអាចរំលោភបំពានលើសិទ្ធិនៃការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។[5]

ម.ស.ម.ក៖ ជនជាប់ចោទក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិត

វិធាន ១១៥ នៃ វិធានអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីបទដ្ឋានអប្បបរមាសម្រាប់ការអនុវត្តទៅលើជនជាប់ឃុំ (វិធាននែលសាន់ម៉ាន់ដឺឡា)អនុម័តដោយមហាសន្និបាត ឆ្នាំ២០១៥ ចែងថា *"ត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ឃុំប្រើសម្លៀកបំពាក់របស់ពួកគេ ក្នុងសម្លៀកបំពាក់ស្អាតបាត និងសមរម្យ។ ប្រសិនបើគេត្រូវប្រើសម្លៀកបំពាក់របស់ពន្ធនាគារ សម្លៀកបំពាក់ទាំងនេះមិនត្រូវឲ្យដូចគ្នានឹងជនជាប់ឃុំដែលតុលាការបានកាត់ទោសស្ថាពររួចហើយនោះទេ"*។ ខណៈដែលវិធាននេះមិនបានចងជាកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់លើកម្ពុជា ឬសមាជិកដទៃទៀតនៃ អ.ប.ស ក៏ដោយ វិធាននេះតំណាងឲ្យការអនុវត្តដ៏ល្អបំផុតដែលអន្តរជាតិទទួលស្គាល់សម្រាប់ការអនុវត្តទៅលើជនជាប់ឃុំ។ នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ("អ.វ.ត.ក") ជនជាប់ចោទត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរហូតដល់តុលាការកាត់ទោសជាស្ថាពរ។

នៅកម្ពុជា ឯកសណ្ឋានរបស់ជនជាប់ឃុំត្រូវបានកំណត់ដោយនីតិវិធីពន្ធនាគារលេខ៥ របស់ក្រសួងមហាផ្ទៃស្តីពី "ឯកសណ្ឋានជនជាប់ឃុំ និងសម្ភារបរិក្ខារនៅក្នុងបន្ទប់ឃុំឃាំង" ឆ្នាំ២០០៣ ត្រង់ចំណុច ៤(១)៖ "មន្ត្រីទទួលបន្ទុកយកអ្នកទោសចូល ត្រូវធានាថានៅពេលទទួលយកអ្នកទោសចូលក្នុងពន្ធនាគារ ត្រូវផ្តល់ឲ្យអ្នកទោសនូវឯកសណ្ឋាន និងសម្ភារបរិក្ខារដូចខាងក្រោម៖ អាវអំបោះពណ៌ខៀវ ឆ្នូតសពីរ ខោអំបោះពណ៌ខៀវឆ្នូតសពីរ។" នៅក្នុងប្រកាសឆ្នាំ២០១៣ បានបង្គាប់ថា បុគ្គលដែលតុលាការមិនទាន់បានកាត់ទោស ឬការកាត់ទោសរបស់គេមិនទាន់ចូលជាស្ថាពរ ហើយដែលអ្នកទាំងនេះ ត្រូវអាជ្ញាធរឃុំខ្លួននឹងតម្រូវឲ្យស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានពណ៌ទឹកក្រូចចាស់។

ខណៈដែលមានការស្វាគមន៍ ចំពោះការកំណត់ផ្សេងគ្នារវាងឯកសណ្ឋានសម្រាប់ទណ្ឌិត និងជនជាប់ឃុំដែលមិនទាន់មានសេចក្តីសម្រេចស្ថាពរក៏ដោយ ដើម្បីធានាថាសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស ត្រូវបានគោរពយ៉ាងពេញលេញ ជនជាប់ចោទទាំងអស់ដែលមិនទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ គួរតែអាចស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេពេលបង្ហាញមុខចំពោះតុលាការ។

ក្នុងអំឡុងពេលសង្កេតសវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ពីថ្ងៃ០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៩ ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍លើសំណុំរឿងចំនួន ៤៥២ ទាក់ទងនឹងជនជាប់ចោទចំនួន ៦៦៧ នាក់។ ករណីទាំងអស់នេះទាក់ទងនឹងជនជាប់ចោទដែលសាលាដំបូងបានកាត់ទោសរួចហើយ ប៉ុន្តែការកាត់សេចក្តីរបស់ពួកគេកំពុងស្ថិតនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងឧទ្ធរណ៍ និងមិនទាន់បានចូលជាស្ថាពរនៅឡើយ។ នៅអំឡុងពេលសង្កេតការណ៍សវនាការនេះ ជនជាប់ចោទចំនួន ១៥៧ នាក់ បានបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតពណ៌ខៀវ។ ជនជាប់ចោទចំនួន ៣៤៧ នាក់ បានបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានពណ៌ទឹកក្រូចចាស់ ដែលត្រូវបានកំណត់សម្រាប់បុគ្គលដែលសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការមិនទាន់ចូលជាស្ថាពរ ឬបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងសម្លៀកបំពាក់ខ្លួនឯងផ្ទាល់។ ជនជាប់ចោទចំនួន ១៦៣ នាក់ មិនមានវត្តមាននៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធី ឬមួយក៏បានបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការក្នុងសម្លៀកបំពាក់ខ្លួនឯងផ្ទាល់ ដោយសារតែពួកគេមិនត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន។

[5] UNHRC 'សេចក្តីសង្កេតសន្និដ្ឋាននៃគណៈកម្មាធិការលើរបាយការណ៍បឋមនៃប្រទេសបេនីន' ខែវិច្ឆិកា ២០០៤ UN Doc CCPR/C/82/BEN វាក្យខណ្ឌ ២១។

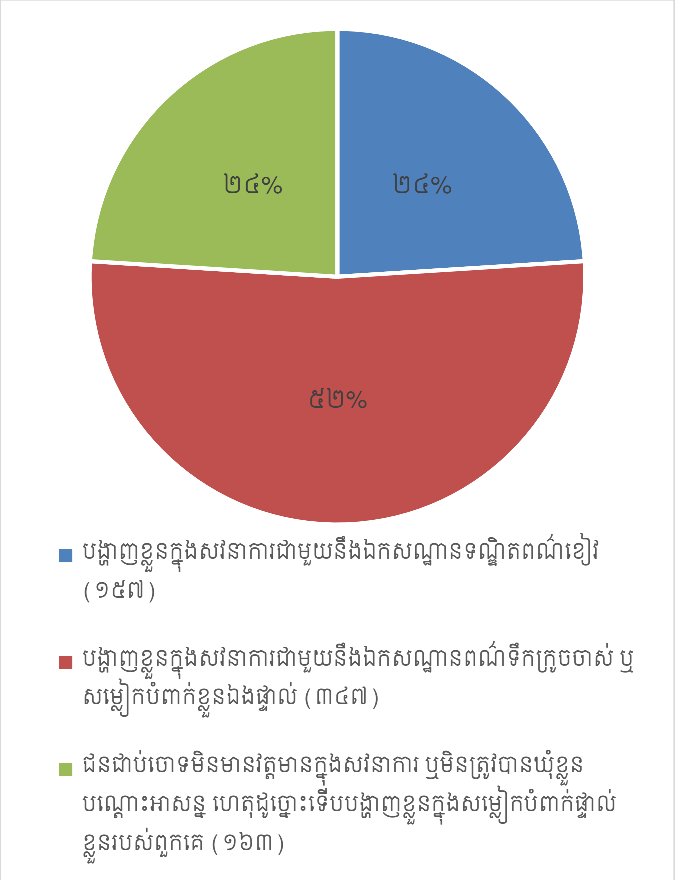

ហេតុដូច្នោះ ទិន្នន័យនេះបង្ហាញថាសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោសមិនទាន់ត្រូវបានគោរពពេញលេញនៅឡើយ។ ចំនួនជនជាប់ចោទជិតមួយភាគបួនបានបង្ហាញខ្លួន ចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតពណ៌ខៀវ។ បើទោះជាមានការណែនាំអំពីឯកសណ្ឋានពណ៌ទឹកក្រូចចាស់នេះក៏ដោយ តែស្ថានភាពរបស់ជនជាប់ចោទបានបង្ហាញខ្លួនជាមួយនឹងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតនៅតែមានភាពធ្ងន់ធ្ងរជាងឆ្នាំ២០១៦/២០១៧ នៅពេលដែល ម.ស.ម.ក បានសង្កេតការណ៍សវនាការលើសំណុំរឿងចំនួន ៣៤០ នៅសាលាឧទ្ធរណ៍ ចាប់ពីថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៧ ដែលមានជនជាប់ចោទតែចំនួន ៥០ នាក់ (៥%) ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងចំណោមជនជាប់ចោទចំនួន ៥៥៨ នាក់ បានបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតពណ៌ខៀវ។

ជនជាប់ចោទ ដែលតុលាការពុំបានទាន់កាត់ទោសជាស្ថាពរ និងបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានទណ្ឌិតពណ៌ខៀវ គឺផ្ទុយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ប្រកាសឆ្នាំ២០១៣ និងនីតិវិធីលេខ៥។ បញ្ហានេះក៏មិនស្របទៅនឹងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ដែលធានានូវសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ដូចជា បទដ្ឋានអប្បបរមាសម្រាប់ការប្រព្រឹត្តទៅលើជនជាប់ឃុំ ជាដើម។

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍

ជនជាប់ចោទគ្រប់រូប មានសិទ្ធិទទួលបានការសន្មតទុកជាមុនថាគ្មានទោស។ ដូច្នោះ ម.ស.ម.ក ស្នើ៖

- ក្រសួងមហាផ្ទៃគួរតែអនុវត្តតាមការប្រតិបត្តិល្អបំផុតដែលមានលក្ខណៈជាអន្តរជាតិរបស់ អ.វ.ត.ក ដែលអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេ នៅគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ រហូតដល់សេចក្ដីសម្រេចនៃការកាត់ទោសនោះបានចូលជាស្ថាពរ។

- ក្រសួងមហាផ្ទៃគួរពិនិត្យ និងកែប្រែលិខិតុបករណ៍គិតយុត្តិ គោលនយោបាយ និងការអនុវត្តរបស់ខ្លួនកន្លងមកដែលមានស្រាប់ឡើងវិញ ដើម្បីធានាថាស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ដែលបានកំណត់ដូចខាងលើ។ ក្នុងអំឡុងពេលមិនទាន់មានការកែសម្រួលបទបញ្ញត្តិថ្មីទេ ក្រសួងមហាផ្ទៃគួរធានាថា ការប្រើប្រាស់ស្លៀកពាក់ឯកសណ្ឋានពន្ធនាគារសម្រាប់ជនជាប់ឃុំត្រូវតែស្របតាមជាមួយនឹងបទបញ្ញត្តិដូចបានកំណត់ក្នុងប្រកាសរបស់ខ្លួន ឆ្នាំ២០១៣ ។

- ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវចេញផ្សាយ និងផ្សព្វផ្សាយគោលការណ៍ណែនាំឲ្យបានច្បាស់លាស់ថាជនជាប់ចោទដែលកំពុងស្ថិតក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិលធម្មតានៅពេលបង្ហាញខ្លួនក្នុងពេលសវនាការ។

- ចៅក្រមសាលាឧទ្ធរណ៍គួរអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទដែលត្រូវបាននាំមកតុលាការក្នុងឯកសណ្ឋានជាទណ្ឌិត ស្លៀកសម្លៀកបំពាក់ស៊ីវិលធម្មតារបស់ពួកគេជំនួសវិញនៅពេលសវនាការ។

ព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មានស្ដីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក លេខមុនៗ អាចរកបានតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត (លេខ១ លេខ២ លេខ៣ លេខ៤ លេខ៥ លេខ៦ និងលេខ៧)។ លោកអ្នកក៏អាចអានរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ២០១៧ និងរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ២០១៨ របស់យើង ស្ដីពី "សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅកម្ពុជា ការសង្កេតការណ៍សវនាការនៅសាលាឧទ្ធរណ៍" ដែលបានបង្ហាញពីរបកគំហើញសំខាន់ៗពីការសង្កេតការណ៍របស់ខ្លួននៅសាលាឧទ្ធរណ៍ក្នុងរាជធានីភ្នំពេញពីថ្ងៃទី១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៧ និងពីថ្ងៃទី១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៧ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨។